ABDULLAH BİN MES'ÛD (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramın meşhûrlarından. İslama gelenlerin altıncısıdır. Genç iken îmân etti. Kur'ân-ı kerîmi ve çok hadîs-i şerîf ezberledi. İki kerre Habeşistan'a ve Medine'ye hicret etti. Bütün gazâlarda ve Yermük muharebesinde bulundu. Cennetle müjdelendi.

Babası Mes'ûd, annesi Ümmü Abdullah olup, sahâbiyyedir. "İbni Mes'ûd ve İbni Ümmî Abd" isimleriyle meşhûrdur. Künyesi Ebû Abdurrahmân veya (Ebû Abdillah)'dır. Kısa boylu, hafif esmer, ince ve zayıf bir bünyeye sahipti. Abdullah İbni Mes'ûd (radıyallahü anh); Peygamberimiz (aleyhisselâm) in has müşaviri ve hizmetçisi olup, her zaman Peygamberimizin huzûruna hatta evine girmeye izin verilmiş, eshâbın seçilmişlerinden idi. Her zaman Resûlullah (aleyhisselâm) in yanında bulunarak Kur'ân-ı kerîmi iyi öğrendiği gibi pek çok hadîs-i şerîf de dinlemiş ve ezberlemiştir.

İbni Mes'ûd (radıyallahü anh) gençliğinde fakîr idi. Bundan dolayı Ukbe bin Ebî Huayfın koyunlarını güderdi. Bir gün koyun güderken Peygamberimiz (aleyhisselâm) ve Hazreti Ebû Bekir ile karşılaştı. Peygamberimiz (aleyhisselâm) "Ey genç, içmemiz için sütün var mı?" diye sordular. Olmadığı cevabını alınca; Peygamber efendimiz hiç yavrulamamış bir koyunun memesini mübârek elleri ile sıvazladı ve bir duâ okudu. Koyunun memeleri derhal süt ile doldu. Hazreti Ebû Bekir derince bir toprak çanak getirdi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) onun içerisine süt sağdı. Kendisi içti, sonra Hazreti Ebû Bekir içti, sonra İbni Mes'ûd içti. Sonra Peygamberimiz (aleyhisselâm) "Çekil, büzül" buyurdular. Koyunun memeleri büzüldü, eski halini aldı. Bundan sonra Abdullah bin Mes'ûd Resûlullah (aleyhisselâm) in yanına geldi. "Yâ Muhammed o söylediğin sözden bana da öğretir misin?" dedi. Resûlullah (aleyhisselâm) İbni Mes'ûd'un başını sıvazladı ve "Allahü teâlâ sana rahmet etsin.
Sen (hakkı) öğrenebilecek bir çocuksun" buyurdu. Abdullah İbni Mes'ûd (radıyallahü anh) hemen orada müslüman oldu. Böylece altıncı olarak îmân etmiş ve Sâbikûn-el-evvelîn (ilk müslüman olanlardan) olmuştur.

Mekke'de ilk defa ve açıkça herkesin önünde Kur'ân-ı kerîm okuyan Sahâbî Abdullah İbni Mes'ûd'dur. Eshâb-ı kiram bir gün tenha bir yerde toplanmışdı. "Vallahi Resûlullah (aleyhisselâm)'den başka şu Kureyş'e Kur'ân-ı kerîmi açıktan dinletebilen bir kimse olmadı. Sizden kim gider de onlara açıktan Kur'ân-ı kerîm okuyup dinletebilir" dediler. Abdullah bin Mes'ûd, "Ben dinletirim!" buyurdu. Eshâb-ı kiram, "Biz onların sana bir zarar vermelerinden korkarız. Biz öyle bir kimse istiyoruz ki icâb ettiği (gerektiği) zaman kendini müşriklerden koruyabilecek bir kavmi ve kabilesi bulunsun" dediler. İbni Mes'ûd (radıyallahü anh)," Bırakın gideyim; Allahü teâlâ beni onlardan muhafaza eder" buyurdu. Ertesi gün kuşluk vakti, Makâm-ı İbrâhîm'e geldi. Müşrikler de orada

toplanmış bulunuyorlardı, İbni Mes'ûd (radıyallahü anh) ayakta Besmele-i şerîfe çekti ve "Errahmânü allemel Kur'âne..."diyerek Rahmân sûresini okumaya başladı. Müşrikler birbirlerine "Ümmü Abd'in oğlu ne söylüyor. Herhalde Muhammed (aleyhisselâm)'in getirdiği şeyleri okuyor" diyerek üzerine yürüdüler. Yumruk, tekme ve tokatlarla yüzünü, gözünü her taraflarını morartarak belirsiz hale getirdiler. Fakat o tokat ve yumruklar altında okumaya devam etti. Yüzü, gözü, yara bere içerisinde eshâbın yanına döndü. Eshâb-ı kiram buna çok üzüldüler "Zaten biz senin bu akıbete uğrayacağından korkmuştuk. Nihâyet korktuğumuz başına geldi." dediler. Fakat Abdullah İbni Mes'ûd (radıyallahü anh) hiç üzgün değildi. "Allah düşmanlarını ben bugünkü kadar zayıf görmedim, isterseniz yarın sabah, onlara bir o kadar daha dinletebilirim" buyurdu. Eshâb-ı kiram, "Hayır, sana bu kadarı yeter, O azılı kâfirlere hoşlanmadıkları şeyi dinlettin" dediler. İbni Mes'ûd (radıyallahü anh) bundan sonra da defalarca Kur'ân-ı kerîm okumuş, müşriklere dinletmiştir. Kalem sûresini ilk defa sesli olarak okuyan yine İbni Mes'ûd'dur. Müşrikler O'nu kızgın kumlara yatırmışlar, işkenceler yapmışlardır. Fakat o bundan vazgeçmedi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) in izni ile iki defa Habeşistan'a hicret etti. Peygamberimizin Medine-i münevvere'ye hicret etmesiyle O da Habeşistan'dan Medine-i münevvere'ye hicret etmiştir.. Medine'de önce Muâz bin Cebel'e (radıyallahü anh) misâfir olmuş, daha sonra Mescid-i Nebevî'nin yanında kendisi için küçük bir ev yapılmış, orada ikâmet etmiştir. Kendisini Resûlullah'a (aleyhisselâm) adayan Hazreti Abdullah bin Mes'ûd evinin Mescid-i Nebî'ye çok yakın olması sebebiyle sık sık Resûlullah'ın (aleyhisselâm) hizmetine ve sohbetine koşardı. İbni Mes'ûd'u (radıyallahü anh) tanımayan O'nu Resûlullahın (aleyhisselâm) ailesinin bir ferdi zannederdi. Abdullah İbni Mes'ûd (radıyallahü anh) kendi cüssesinden umulmayacak kahramanlık göstermiş ve Resûlullah'ın (aleyhisselâm) katıldığı bütün gazâlara katılmıştır. Bedir gazâsında küfrü ve imansızlığı Firavun'dan daha şiddetli olan Ebû Cehil'i öldürmüştür.

Muâz bin Afra ile Muâz bin Amr bin Cemûh yaralanmış olan Ebû Cehil'e kımıldamayacak bir hale gelinceye kadar kılıç vurdular. Peygamberimize (aleyhisselâm) gelip Ebû Cehil'i öldürdüklerini söylediler. Biraz sonra Peygamberimiz (aleyhisselâm) "Acaba Ebû Cehil ne yaptı, ne oldu? Kim gidip bir bakar" buyurarak ölüler arasında onun araştırılmasını emretti. Aradılar bulamadılar. Peygamberimiz (aleyhisselâm), "Arayınız, O'nun hakkında sözüm var. Eğer onu tanıyamazsanız dizindeki yara izine bakınız. Bir gün ben ve o Abdullah bin Cüdanın ziyâfetinde idik. İkimiz de gençtik. Ben ondan biraz büyükçe idim. Sıkışınca onu ittim. Dizleri üzerine düştü. Dizlerinden birisi yaralandı ve bu yaranın izi dizinden kaybolmadı" buyurdu. Bunun üzerine Abdullah İbni Mes'ûd Ebû Cehil'i aramağa gitti. O'nu yaralı olarak buldu ve tanıdı. "Ebû Cehil sen misin?" dedi. Boynuna ayağını bastı. Sakalından tutup çekti ve "Ey Allahın düşmanı Allahü teâlâ nihâyet seni hor ve hakîr etti mi?" dedi. Ebû Cehil, "Ne diye beni hor ve hakîr edecek. Ey koyun çobanı. Allah seni hor ve hakîr etsin. Sen çıkılması pek sarp bir yere çıkmışsın. Sen bana bugün zafer ve galebenin hangi tarafta olduğunu haber ver" dedi. İbni Mes'ûd (radıyallahü anh), "Zafer Allah ve Resûlünün tarafındadır," dedi. Ebû Cehil'in miğferini kafasından çıkarırken, "Ey Ebû Cehil seni öldüreceğim" dedi. Ebû Cehil, "Sen kavminin ulusunu öldürenlerin ilki değilsin. Fakat doğrusu senin beni öldürmen bana çok ağır geldi. Hiç olmazsa boynumu göğsüme yakın kes de başım heybetli görünsün" diyerek küfrünün, gurûr ve kibirinin ne dereceye çıkmış olduğunu gösterdi. İbni Mes'ûd (radıyallahü anh) Ebû Cehil'in başını kendi kılıcıyla kesemeyince, Ebû Cehil'in kılıcıyla, kesti ve silahını, zırhını, miğferini, başını getirip Peygamberimiz (aleyhisselâm) önüne koydu. "Yâ Resûlallah! Bu Allahü teâlânın düşmanı Ebû Cehil'in başıdır." dedi. Peygamberimiz (aleyhisselâm), "O Allah ki O'ndan başka ilâh yoktur" buyurdu. Sonra kalkıp İbni Mes'ûd (radıyallahü anh) ile birlikte Ebû Cehil'in ölüsünün yanına kadar gitti. Onun üzerine dikildi ve "Allahü teâlâya hamd olsun ki seni zelîl ve hakîr kıldı, ey Allah düşmanı. Bu, bu ümmetin firavun'u idi." buyurdu.

Abdullah bin Mes'ûd (radıyallahü anh) diğer Uhud, Hendek gibi gazvelerde Resûlullah (aleyhisselâm) ile birlikte bulundu.

Abdullah İbni Mes'ûd (radıyallahü anh) her gazâda şehîd olmak gayretiyle harb eden eshâbdan idi. Peygamberimizin (aleyhisselâm) vefâtından sonra Resûlullah'ın firak (ayrılık) ve hicran acısından insanlardan uzaklaşmış ve inzivâya (yalnızlığa) çekilmiş idi. Hazreti Ömer zamanında yeniden başlayan fetihler ile İslâm mücâhidleri safına katılmış 15 (m. 636) senesinde Şam taraflarında bulunmuş, bilhassa Yermük gazâsında harikulade cesâret göstererek harbin zaferle neticelenmesine çalışmıştır.

Hicretin 20. (m. 651) yılında Kûfe kadılığına tayin olundu. Orada hazine muhafızlığı da yaptı. Hazreti Ömer Kûfe halkına yazdığı mektûbta, "Ben size Ammar İbn-i Yâser'i Emîr (vâli) ve Abdullah İbn-i Mes'ûd'u muallim ve vezir olarak, gönderdim.

Bunlar Eshâb-ı Bedir'dendir. Siz onlara iktidâ edin (uyun) ve sözlerine itaat edin. İbni Mes'ûd'u yanımda alıkoymayarak; sizi kendime tercih ettim" demiştir. İbni Mes'ûd (radıyallahü anh) üzerine aldığı vazîfeyi son derece liyâkat ve ehliyet ile ifâ etti. Bu kadılığı sırasında zuhur eden bir çok hadîselere fetvâ vermiş, ictihâd buyurmuştur. İbni Mes'ûd (radıyallahü anh) Hazreti Osman zamanında hem kadılık hem de beyt-ül-mâl emînliği (hazinedarlık) yaptı. O zaman İranlılarla, Türkistanlılarla ve Bizanslılarla çarpışan bütün İslâm askerlerinin her türlü ihtiyâçları Kûfe'den tedarik edilirdi. İbni Mes'ûd (radıyallahü anh) bütün bunların ihtiyâçlarını gayet güzel bir şekilde idâre ve temin etmiş, zekâsının, teşkilât kurmaktaki kuvvetini ve idârecilikteki istidâdını ortaya koymuştur. Hazreti Osman zamanının ikinci yarısında Kûfe'de fitne yayılınca vazîfeden alındı. Hazreti Osman zamanında Hicaz'a döndü.

Ebû Zer (radıyallahü anh) zahid (dünyâdan uzak) bir hayat yaşadığından Medine'de refah artınca, Medine'yi terk etmiş, Rebeze'de ikâmet etmişti. Ağır hastalanmış vefâtı yaklaşmıştı. Mübârek hanımı diğer bir rivâyetle de kızı yanında ağlıyordu. Ebû Zer (radıyallahü anh) niçin ağladığını sorduğunda, "Ağlıyorum, çünkü bir fâidem dokunmadıktan başka, ölürsen seni kefenleyecek bir şeyim de yok" dedi. Bu cevap karşısında Ebû Zer (radıyallahü anh) üzülmemesini, Resûlullah (aleyhisselâm)'in kendisinin yalnız öleceğini ve bir kısım mü'minlerin gelip cenâzesini kaldıracaklarını haber verdiğini söyleyip, hanımına: "Sen kalk, yola bak dediğimin doğru olduğunu göreceksin" dedi. Ebû Zer (radıyallahü anh)'ın hanımı buna pek inanmadı. Çünkü bulundukları yer pek ıssız idi. Hac mevsimi ise zaten değildi. Fakat kalkıp yola baktığında bir cemâatin geldiğini gördü. Ebû Zer hazretlerinin hanımının yanına gelip, "Burada yalnız yaşayan bir zât tanıyor musun?" diye sordular. Kimi aradıkları sorulunca da "Ebû Zer" dediler. Ebû Zer (radıyallahü anh)'ın hanımı da gelenleri Ebû Zer'e (radıyallahü anh) götürdü. O gün vefât etti. Techîz ve tekfîn işleri yapıldı. Bunları yapan Abdullah İbni Mes'ûd (radıyallahü anh) idi.

Abdullah bin Mes'ûd altmış yaşları civarında hastalandı. Rüyasında Peygamberimizi (aleyhisselâm) görmüş, Resûlullah onu kendi tarafına davet etmiş, o da bu daveti büyük bir şevkle kabûl etmişti. Bundan çok az bir zaman sonra 32 (m. 652)'de vefât etti. Abdullah bin Zübeyr (radıyallahü anh) ve oğlu Abdullah techîz ve tekfîn etmişler ve bütün vasıyyetlerini yerine getirmişlerdir. Cenâze namazını Hazreti Osman kıldırmış, Cennet-ül-Baki kabristanında Osman bin Mazun (radıyallahü anh) da kabre koymuştur.

Abdullah bin Mes'ûd, Resûlullahın huzûrunda, meclislerinde sık sık bulunurdu. O derece ki Resûl-i Ekrem'in Ehl-i Beyt'inden olduğu sanılırdı. Resûlullahın eşyalarını taşırdı. Onlara hürmetinden çok güzel giyinirdi. Resûlullah (aleyhisselâm)ın husûsi hizmetinden ve O'na yakınlığından meclisine müsâdesiz girerdi. Her emrini yerine getirirdi. Ebû Musel Eş'arî (radıyallahü anh): "Medine'de Resûlullah'ın hizmetinde en çok gördüğüm zattan biri İbni Mes'ûd idi. Onu Resûlullah'ın yanında o kadar çok gördüm ki, Onu Resûlullah'ın ailesinden zannederdim." buyurmuştur.

Resûlullah (aleyhisselâm) Onun için, "Sen muallim olacak bir gençsin" buyurmuştur. 70 sûreyi Resûlullahın mübârek ağızlarından işiterek ezberlemiştir. Âsım, Hamza, Kısâi, Halef, A'meş gibi meşhûr kırâat imamlarının silsilesi İbni Mes'ûd'da son bulmaktadır. Peygamber efendimiz, Abdullah bin Mes'ûd'u Kur'ân-ı kerîm öğretenlerin başında sayardı."Kur'ân-ı kerîm'i, İbni Mes'ûd, Sâlim, Ubey bin Ka'b ve Muâz bin Cebel'den öğrenin!" buyururdu. Resûl-i Ekrem Kur'ân-ı kerîm'i ondan dinlemeyi çok severdi. Sesi çok güzel idi. Birgün "Nisa sûresini oku. Dinleyelim" buyurdu. İbni Mes'ûd, "Kur'ân-ı kerîm size indi. Biz onu sizden okuduk ve sizden öğrendik" dedi. Resûl-i Ekrem, "Evet öyledir. Fakat ben Kur'ân-ı kerîmi başkasından dinlemeyi severim" buyurdu. İbni Mes'ûd okumaya başladı. 41. âyet-i kerîme olan, "Halleri ne olacak! Her ümmetten şahid getireceğimiz, Seni de onların üzerine şâhid getireceğimiz zaman..." âyet-i kerîmesine gelince, Resûlullah'ın mübârek gözlerinden yaşlar boşandı.

Haftada bir defa Kur'ân-ı kerîmi hatmederdi. Hadîs-i şerîfde, "Kur'ân-ı kerîmi üç günden önce hatm eden, ma'nâsını anlıyamaz" buyuruldu. Hadîs-i şerîf, bir namazı hatm ile kılmağı yasaklamamaktadır. Resûlullah (aleyhisselâm) sual edenlerin, hâline ve işine uygun bir zamanda hatm etmesini emr buyururdu.

İbni Mes'ûd Kur'ân-ı kerîmi, Resûlullah (aleyhisselâm) zamanında ezberliyen bahtiyarlardandı. Ebü'l-Ahves demiştir ki: "Bir gün Ebû Mûsel Eş'âri'nin evinde bulunuyorduk. Mecliste İbni Mes'ûd'un (radıyallahü anh) arkadaşlarından bazıları da bulunuyordu. Bunlar bir Mushafa bakıyorlardı. Abdullah (radıyallahü anh) "Resûlullah'ın (aleyhisselâm) İbni Mes'ûd'dan fazla vahyi bilen bir kimse bırakmadığına inanıyor musun?" dedi. Bunun üzerine Ebû Mûsel Eş'âri: "Biz bulunmadığımız zaman o Resûlullah'ın yanında bulunur, biz

kabûl olunmadığımız zaman o huzûruna kabûl olunurdu" buyurmuştur.

Abdullah bin Mes'ûd hadîs ilminde en büyük âlimlerdendi. Hadîs rivâyetinde çok büyük hassasiyet gösterirdi. Bildirdiği hadîslerin tamamı Ahmed bin Hanbel'in Müsned adlı kitabında 82 sahifede toplanmıştır. Abdullah bin Mes'ûd, fıkıh ve tefsîr ilimlerinde de Eshâb-ı kirâm'ın ileri gelenlerindendi. Bizzat kendisi diyor ki: "Kendisinden başka hak ma'bûd olmayan Zât'a yemîn ederim ki, Kitâbullah'dan bir âyet yoktur ki, ben onun, kim hakkında ve nerede nâzil olduğunu bilmiyeyim. Eğer Kitâbullah'ı benden daha iyi bilen bir kimsenin bulunduğu yeri haber alsam ve beni oraya rahibeler götürecek olsa, mutlaka oraya çıkar giderim."

Kûfe'de yaptığı vazîfelerden biri de herkese dinini öğretmekti. Hanefî mezhebinin temeli İbni Mes'ûd'a dayanır.

Abdullah bin Mes'ûd, Resûlullahın sünnetine tamamen uyardı. Son derece misâfirperverdi. Çok namaz kılardı. "Ben nafile oruç tutunca namaza zayıf kalıyorum. Halbuki namaz benim için nafile oruçtan daha kıymetlidir." derdi. Adâlete çok dikkat ederdi. Buyururdu ki: "Zâlimi seven kimse, Kâ'be'de 70 yıl ibâdet etse, yine de kıyâmet günü Allahü teâlâ onu o zâlim ile beraber bulunduracaktır."

Peygamber efendimizden bizzat işiterek bildirdiği hadîs-i şerîflerden bazıları şunlardır:

"İktisâda riâyet eden fakîr olmaz."

"Sa'îd olan kimse başkalarından nasîhat alandır."

"Allahü teâlâ doğruyu Hazret-i Ömer'in dili ve kalbi üzerine indirdi. Ümmetimden Hazret-ı Ömer'in râzı olduğundan ben de râzıyım."

"Günâhlardan tevbe eden hiç günâh işlememiş gibidir."

"Dünyayı âhirete tercih eden kimseye Allahü teâlâ üç tane belâ verir Kalbinden hiç çıkmayan sıkıntı, hiç kurtulamayacağı fakîrlik ve doymak bilmeyen hırs."

"Her derdin bir dermanı vardır. Yalnız ölümün çaresi yoktur."

"Kişi sevdiği ile beraberdir."

"Allahü teâlâ güzeldir, güzeli sever."

"Allahü teâlâ dünyâyı, sevdiğine de sevmediğine de verir. Âhireti ise ancak sevdiğine verir."

"Siz üç kişi olunca içinizden ikisi, öbür arkadaşları yanında gizlice konuşmamalıdır. Çünkü bu konuşma onu mahzûn eder."

"Sen Cennet'te kuşlara bakarsın. Birini canın arzu edince hemen pişmiş ve kızarmış olarak önüne gelir."

"İki şeyden birine kavuşan insana gıbta etmek, buna imrenmek yerinde olur. Allahü teâlâ bir kimseye İslâm ilimlerini ihsân eder ve bu da her hareketini, bilgisine uygun yapar, ikincisi, Allahü teâlâ, birine çok mal verir. Bu kimse de malını Allahü teâlânın râzı olduğu, beğendiği yerlerde harcar."

Şeyh Muhyid-în en-Nevevî hazretlerinin rivâyetlerine göre Abdullah İbn-i Mes'ûd 848 hadîs-i şerîf rivâyet eylemiştir. Başka bir rivâyette: Resûl-i Ekrem'den 840 hadîs rivâyet etmiştir. 120'sini Buhârî ile Müslim müştereken naklederler. Bundan başka bunların 21'i yalnız Buhârî, 35'i de Sahîh-i Müslim'dedir.

Eshâb-ı kiramın (radıyallahü anh) en fakîhi olup, yüksek ictihâd makamını elde etmiştir. Bir gün İbni Mes'ûd'a "Sizce hangi ilim makbûldür?" diye sual ettiler. "Kur'ân ilmi ile Sünnet ilmini çok severim." diye cevap verdi. Kendisi fevkalâde Hâfıza kuvvetine ve aklî melekelere sahib idi. Buyurdular ki:

"Hâmil-i Kur'ân-ı kerîm olanlar (Hâfızlar) halim ve cesur olmalı ve dâima mahzûn bir halde bulunmalıdırlar."

"İnsana helaldan olan fakîrlik hali, haramdan gelen zenginlikten hayırlı olmadıkça, imânın hakîkatına vâsıl olamaz."

"Kâmil insan, medh ve zemm, yanında müsavî olandır." "Hayır eken büyük mahsul alır. Şer eken nedamet biçer."

Bir gün, bir Bedevî gelerek "Ey İbn-i Mes'ûd! Bana bir şey öğret ki, bütün menfaatlar onda toplanmış olsun. Dünyâda ve âhirette necât (kurtuluş) bulayım" dedi. İbn-i Mes'ûd Bedevîye "Allahü teâlâya asla şirk (ortak) koşma, Kur'ân-ı kerîme Peygamberimizin Sünnetine uy. Bunlara uygun olmıyanı kabûl etme." buyurdular. Birgün hitab ederlerken "Dünyâda büyük fenâlık şirret-i lisandır (kötü dilli olmak).

Kalb vardır ki ikbâl şehvetine sahiptir. Siz kalbleri şehvet zamanında iğtinâm eyleyin" buyurmuşlardır.

Bir gün kendisine: “Ey İbn-i Mes’ûd! Emr bil-mâ’rûf ve nehy ani’l-münker’e riâyet etmeyenler helak olur” demişlerdi. O da “Hayır, kalbini ma’rûf ile doldurmayanlar helak olur” cevabını vermişlerdir.

“Şerâb içen kimse, tevbesiz ölürse, mezarını açınız! Yüzünü kıbleye karşı görürseniz, beni öldürünüz!”

“Bir kimse sabah ve akşam, Bekâra sûresini başından dört âyet ve âyetel-kürsî ile sonraki iki âyeti ve bu sûrenin sonundaki üç âyeti okursa, evine şeytân girmez. Mecnûn üzerine okunursa, iyi olur.” “Sıkıntısı olan kimse, çok istiğfar okusun.”

“Cehennemde azâb yapan ondokuz melekten kurtulmak isteyen, Besmele okusun! Besmele, ondokuz harftir.”

“Bir gün Peygamber (aleyhisselâm) bize bir doğru çizgi çizdi ve “Bu insanı Allahü teâlânın rızâsına kavuşturan doğru yoldur” buyurdu. Sonra, bu hattın iki tarafına, balık kılçığı gibi, eğik çizgiler çizip, “Bunlar da, şeytanların saptırdığı yollardır” buyurdu. O halde, bir kimse Peygamberlere tabi’ olmadan, doğru yolda yürümek isterse, muhakkak eğri yola sapar. Eğer eline bir şeyler geçerse istidracdır. Ya’nî, sonu zarar ve ziyandır.

İbni Âbidin birinci cildin otuzbeşinci sahifesinde buyuruyor ki, “Fıkıh bilgisi, ekmek gibi, herkese lâzımdır. Bu bilginin tohumunu eken, Abdullah İbni Mes’ûd “radıyallahü anh” olup, Eshâb-ı kiramın yükseklerinden ve en âlimlerinden idi. Bunun talebesi Alkame bin Kays bu tohumu sulayarak, ekin hâline getirmiş ve bunun talebesinden olan İbrâhîm Nehai, bu ekini biçmiş, yani bu bilgileri bir araya toplamıştır. Hammâd-ı Kûfî bin Süleymân, bunu harman yapmış ve bunun talebesi olan İmam-ı A’zam Ebû Hanîfe öğütmüş, ya’nî bu bilgileri kısımlara ayırmıştır. Ebû Yûsuf, hamur yapmış ve İmâm-ı Muhammed pişirmişdir. Böylece hazırlanan lokmaları insanlar yemektedir. Ya’nî bu bilgileri öğrenip dünyâ ve âhiret se’âdetine kavuşmaktadırlar.”

Hanefî mezhebindeki ahkâm-ı şer’iyye, Eshâb-ı kiramdan Abdullah İbni Mes’ûd’dan (radıyallahü anh) başlayan yol ile meydana çıkarılmıştır. Yani mezhebin reîsi olan İmâm-ı A’zam Ebû Hanîfe, fıkıh ilmini, Hammâd’dan, Hammâd da İbrâhîm Nehaî’den, bu da Alkama’dan, Alkama da Abdullah bin Mes’ûd’dan, bu da Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm)’den almıştır.

Câbir ve Abdullah İbni Mes’ûd “radıyallahü anhümâ” buyuruyorlar ki “Bir oğlan Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” efendimize gelip, ba’zı lüzumlu şeyleri saydı ve “Annem beni sana gönderip, bunları istedi.” dedi. “Bugün bende bunların hiçbiri yok” buyuruldukda, gömleğini bana ver dedi. Hemen, mübârek arkasından gömleğini çıkarıp çocuğa verdi ve evinde gömleksiz kaldı. Bilâl-i Habeşî ezan okuyunca, cemaat her zaman olduğu gibi Resûlullahı beklediler. Gelmeyince merak ettiler. Birkaçı evine bakıp gömleksiz olduğundan gelemediğini anladı. O zaman İsrâ sûresi yirmidokuzuncu âyetinde, “Ey Habîbim! Malını, kendine kalmıyacak şekilde dağıtma!” buyuruldu.

Cüssece küçük, ilim ve fazîletçe büyük olmak münasebetiyle Hazret-i Ömer (radıyallahü anh) İbn-i Mes’ûd (radıyallahü anh) hakkında: “İbn-i Mes’ûd, ilim doldurulmuş bir dağarcıktır” buyurmuştur.

Eshâb-ı kirâm’dan Ebû Musel-Eş’arî’nin (radıyallahü anh): “İbni Mes’ûd, içinizde iken bana sormayın” dediğini Buhârî zikretmektedir.

Peygamber efendimiz bir hadîs-i şeriflerinde: “İbn-i Mes’ûd’un sözüne, bilgisine sarılınız!” buyurmuştur. Diğer bir hadîs-i şerîflerinde ise, “Eğer ben bir kimseyi meşveret etmeksizin âmir tayin edecek olsa idim. Elbette İbn-i Mes’ûd’u tayin ederdim” buyurmuşlardır.

Arafat’ta dururken, Hazret-i Ömer’in yanına gelen bir kimse ona şöyle dedi.

“Ey mü’minlerin emiri! Ben Kûfe’den geldim. Orada mushafları ezbere yazdıran birisi var.

Hazreti Ömer, benzeri az görülen bir şekilde öfkelendi ve sordu:

“Yazıklar olsun sana! Kim o?” O kimse:

“Abdullah İbn-i Mes’ûd” diye cevap verdi. Hazreti Ömer’in kızgınlığı geçip eski haline dönünce:

“Vallahi, böyle birşeye ondan daha lâyık birinin kaldığını zannetmiyorum. Şimdi sana ondan bahsedeceğim” deyip konuşmaya başladı.

“Resûlullah (aleyhisselâm) bir gece Hazreti Ebû Bekir’le müslümanların durumunu konuşuyordu. Ben de onların yanındaydım. Sonra hep birlikte dışarı çıkdık. Bir de baktık ki

tanımadığımız birisi mescidde Kur'ân-ı kerîm okuyordu. Resûlullah (aleyhisselâm) onu dinlemeye başladı. Daha sonra bize dönüp şöyle dedi:

"Kim Kur'ân indiği andaki tazeliğiyle okumaktan hoşlanıyorsa, İbn-i Ümmü Abd (İbn-i Mes'ûd) gibi okusun."

Abdullah İbn-i Mes'ûd duâ etmek için oturunca, Resûlullah da şöyle demeye başladı: "İste, istediğin sana verilecektir!"

Abdullah İbn-i Mes'ûd hazretlerine Resûlullah sorulduğu zaman tir tir titrer ve ter içinde kalırdı. Çünkü O'nun hakkında yanlış bir şey söylemekten korkardı. Konuşurken gayet yavaş, ihtiyâtlı, ağır ağır ve sözlerini düşünüp tartarak konuşurdu.

Vücudları çok zayıf, bacakları ince idi. Resûl-i Ekrem, birgün eshâba hitaben: "Siz İbn-i Mes'ûd'un vücutça zayıf olduğuna bakmayın, mîzânda hepinizden ağırdır"buyurdular.

Hastalandıkları zaman Hazret-i Osman (radıyallahü anh) husûsî olarak yanına gelip, Allahü teâlâya kavuşma halin yakın iken neden şikâyet ediyorsunuz ve ne isteğiniz vardır?" dedi. Cevaben: "Günahımdan şikâyet ediyorum, rahmet-i ilâhiyyeyi isterim" buyurdular. "Bir tabib getirelim mi?" deyince "Hacet yok, beni hasta eden Tabîbdir" cevâbında bulunmuştur. Abdullah İbn-i Mes'ûd hazretlerinin kız evlâdı çoktu. Hazret-i Osman'ın; "Kızlarınıza ne bıraktınız? Onların maişetleri (geçimleri) dardır." Demesiyle "Ben onlara Vâkıa' sûresini öğrettim. Ben Cenâb-ı Peygamber (aleyhisselâm)'den işittim ki: "Her kim, geceleri, akşamdan sonra, Vâkıa' sûresini tilâvet ederse fakîrliğe, darlığa düçâr olmaz." cevabını vermiştir.

Seher vaktinde şu duâyı okurlardı:

"Ya Rabbi! Beni davet eyledin, icabet ettim. Bana emreyledin, ben de itaat ettim. Bu, vakt-i minnettir. Yâ erhamerrâhimîn! Beni afv ve mağfiret et"

İbn-i Mes'ûd (radıyallahü anh) Hazret-i Osman'ın hilâfetine kadar Kûfe'de kalıp, O'nun da'veti üzerine Medine-i Münevvere'ye dönmüş, 32 (m. 652) târihinde, 60 yaşını geçmiş olduğu halde ebedi hayata kavuşmuştur. Bâki' mezarlığına defn olunmuştur.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Müsned-i Ahmed İbn-i Hanbel cild-1, sh. 374-466

2) El-İsâbe, cild-2, sh. 360

3) Târih-i Bağdâd, cild-1, sh. 31

4) Hulâsatu Tezhîb-il Kemâl, sh. 181

5) Şezerât-üz-zeheb, cild-1, sh. 38

6) Tabakât-ı İbn-i Sa'd, cild-3, sh. 159

7) Tabakât-ül-Kurrâ (İbni'l-Cezerî) cild-1, sh. 458

8) Tabakât-üş-Şirâzî, sh. 43

9) Tabakât-ül-Kurrâ liz-Zehebî, cild-1, sh. 33

10) En-Nücûm-üz-Zâhire, cild-1 sh. 89

11) Tabakât-ül-huffâz, sh. 5

12) Meşâhir-i Eshâb-ı Güzîn ve Terecim-i Ahvâl-i Fukahâ, sh. 10-13

13) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye, sh. 975

14) Eshâb-ı Kirâm, sh. 303

15) Fâideli Bilgiler, sh. 49